

**BIRÓCZKY-SZABÓ A. – CZENE-POLGÁR V. – ERDŐS Á. –
MAGASVÁRI A. – ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSKY Á.**

HATÁRTALAN EURÓPA 2025

**Magyar Rendészettudományi Társaság
Határrendészeti Tagozat – Vám- és Pénzügyőri Tagozat**

Sallai János*: Találkozásom Schengennel (Ahol az európai határforgalom-ellenőrzés véget ért.)

Absztrakt

A 2025. év több szempontból is fontos dátum a schengeni együttműködés szempontjából. Az idén ünnepeljük a Schengeni Megállapodás aláírásának 40. évfordulóját, a Végrehajtási Egyezmény megalkotásának 35. valamint hatálybalépésének 30. évfordulóját. Mint a schengeni felkészülés elején résztvevőként, ma már csak emlékezőként bemutatom azokat az általam fontosnak vagy érdekesnek tűnő eseményeket, amelyek elvezettek a teljes jogú Schengentagságunkhoz. Az események sora kezdődött a vasfüggöny felszedésével, az Euro-atlanti csatlakozásunk kinyilvánításával és folytatódott az EU (Schengen) csatlakozási felkészüléssel. A tanulmányban a kezdeti szakaszról, a Schengennel való megismerkedésről és a kezdeti lépésekről írok.

Kulcsszavak: *Schengen, határ, útlevél, határőrizet*

Abstract

The year 2025 is an important date for Schengen cooperation in several respects. This year marks the 40th anniversary of the signing of the Schengen Agreement, the 35th anniversary of the creation of the Convention implementing the Schengen Agreement, and the 30th anniversary of its entry into force. As someone who participated in the early stages of Schengen preparations, I will now present, purely from memory, the events that I consider important or interesting and that led to our full Schengen membership. The series of events began with the fall of the Iron Curtain and the declaration of our Euro-Atlantic accession and continued with preparations for EU (Schengen) accession. In this study, I will write about getting to know Schengen and the early steps.

Keywords: *Schengen, border, passport, border control*

A vasfüggönyről, annak történetéről korábbi könyvemben (Sallai 2012) részletesen írtam, ezért annak bemutatásától eltekintek. Az Elektromos Jelzőrendszerrel (EJR) már a középiskolás tanulmányaim során, egy osztálykiránduláson, a Hétforrásnál tett látogatás alkalmával ismerkedtem meg. Ezt követően a főiskolai évek alatt többször teljesítettem szolgálatot „nyugati” EJR-es őrsökön, így többek között Fertőrákoson, Várbalogon, Peresztegen és Pornóapátiban. A határőrizet megszervezését az ágfalvai őrsre modellezve tanultuk, majd később a Brennbérgbányái őrs működési területére írtam az erdős-hegyes terep határőrzete c. oktató programot. Az 1980-as évek elején még elképzelhetetlen volt, hogy határőrtisztként „nyugat”-ra utazhassak. Így csak sokszor sóvároghattam, amikor az osztrák-magyar határ mentén sétálva az osztrák vidéket szemléltem, vagy a rábafüzesi működési területen, a magasfigyelőből Németújvár (Güssing) várát láthattam. Ebben az időben még csak parancsnoki engedéllyel utazhattunk a baráti országokba, (persze oda sem mindenhol, mert a Szovjetunióba

* Dr. Sallai János, rendőr ezredes, Professor emeritus, Rendészettudományi Doktori Iskola vezető-helyettes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és- történeti Tanszék. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6674-1942>, sallai.janos@uni-nke.hu

csak meghívó levéllel, vagy társasutazással mehettünk,) amely engedély a piros útlevelemben egy utazási ablak beütésével realizálódhatott.

1982-ben az osztrák-magyar határon, a vasfüggöny árnyékában kezdtem meg tisztí pályafutásomat. Akkor az osztrák határőr szervekkel (akik vám-hivatalnokok voltak) semmiféle kapcsolatot nem tarthattunk fenn. Így az első „éles” határlejárásnál, határkövek ellenőrzésénél kissé szorongva közeledtem Borosgödörben (Inzhof) az első nagy megpróbáltatáshoz. Az osztrák-magyar államhatár e szakaszon a Borosgödörben lévő kocsmá fal volt. Valószínűleg észlelték és jelezték a magyar határőrtiszt megjelenését, mert amikor kiértem néhány kilométer múlva a közös útra, már ott volt a Volkswagen mikrobusszal az osztrák vámos és cigarettával kínált, amit én könnyedén elutasítottam, mivel nem dohányoztam. (A Rábafejezés - Heilingenkreuz között lévő közös út az államhatár mentén haladt. Ám 1989. előtt a vasfüggöny miatt csak az osztrákok használhatták. Szerző.) Majd ezt követően, a jóindulatát kifejezve jelezte, hogy az egyik határkő kidőlt. Mivel nem lehetett a túloldali fegyveres szerv tagjával, az „ellenséggel” szóba állni, ezért nem válaszoltam. A túloldali kolléga nem adta fel, összeszedte magyar tudását és azt mondta: „*Te lenni új hadnagy, az előző Sós százados elment akadémia*”. Itt persze kicsit összedőlt bennem a világ, de 1982-t írtunk. Nyilván a falubeliektől megtudhatták, hisz az osztrákok előszeretettel látogatták az olcsó rábafejezési vendéglőt, amit mi – engedély hiányában – nem tehettünk meg. Két évig szolgáltam Rábafejezésen, ahol egy nyolcvanéves erdészről, Dancsecs Gyula bácsitól (aki 60 évet itt szolgált) megtudhattam, hogy mi minden történt a trianoni határok kijelölése óta Rábafejezés-Rönök térségében. Az iskolaigazgatótól pedig a falu helytörténetéről és a Borosgödörben dúlt második világháborús harcokról hallhattam. Mindketten felkeltették az érdeklődésemet a határ-történet iránt, ám abban az időszakban ez tabunak számított.

Amíg mi a vasfüggöny árnyékában éltünk, addig a tőlünk nyugatabbra élő országok már egy határforgalom-ellenőrzés nélküli térségben gondolkodtak. 1985. június 14-én Schengennel, a belga, francia, holland, luxemburgi és a német államok képviselői aláírták a Schengeni Megállapodást, amelyről a vasfüggöny túloldalán, azaz a baráti szocialista országokban hosszú ideig nem is hallhattunk. Az eredeti helyszínen, Schengennel az eseményt ma egy múzeum örökíti meg. „*Az újonnan átalakított Schengeni Múzeumban a látogatók egy magával ragadó kiállításon keresztül fedezhetik fel a határok nélküli Európa múltját, jelenét és jövőjét. Mindössze pár lépésre felzárkóhat az eredeti Prinzessin Marie-Astrid Európa hajója, és újra átélni azt a történelmi pillanatot, amikor minden elkezdődött.*” (Schengen, 2025)

Ebben a merev rendszerben némi enyhülés mutatkozott az 1980-as évek második felében Magyarországon, majd az 1988-as világúlevél bevezetésével szinte minden megváltozott. Először Ausztriában 1986-ban jártam, amikor egy kerékpártúra tömegsport eseményen egy ausztriai utazást nyertem és az álmaim valóra válhattak, ugyanis a belügyminisztériumi engedéllyel, az állambiztonság ismert jóváhagyó „pecsétjével” a kezemben, megkérhettem az osztrák betétlapot az útlevelemben. Mesészerű érzés volt 1986. március 6.-án, Hegyeshalomnál átlépni a határt. A gyomromban éreztem a félelmeimet, ugyanakkor határtalanul boldog voltam, hogy végre kiutazhatok (az akkor bűnösnek aposztrofált) nyugatra.

Az 1988-89-es évek a vasfüggöny felszedésének az időszaka volt, amely engem már a Főiskolán, majd Akadémián ért, de érdeklődésem cseppet sem lankadt a téma iránt. Valószínűleg a „net hiánya” és a rendszerváltás eseményeinek hatása miatt elkerülte a figyelmemet egy, a Határőr újságban megjelent publikáció. A cikk íróját nem ismerhetjük. Maga a cikk címe is sokat mondó lehetett volna, de mivel abban az időben a rendszerváltással, a szocialista tábor összeomlásával volt elfoglalva a közélet, továbbá a cikk címe egy kicsit unalmasra sikeredett, ezért elmaradt annak hatása. A „Megszüntetni sem könnyű, határok Nyugat-Európában” (Határőr, 1989) címmel 1989-ban megjelent cikk már előre jelezte, hogy 1992-re „*kialakulna egy olyan Európai Közösség, amelyen belül az európaiak és a turisták szunyókáló határőrök mellett lépnek át az EGK-*

tagországok határait.” A cikkszerzője már ekkor vizionálta Európa belső határain a személyek szabad áramlását és egyben jelezte, hogy a britek, dánok, írek és a görögök fenn kívánják tartani a határellenőrzést. A határforgalomellenőrzés fenntartását négy pontban indokolták. Ezek a következők voltak:

1. Menedékjog.
2. Bevándorlás.
3. Vízumok.
4. Fegyverek és kábítószer.

A cikk írója tájékozott lehetett a Schengeni Megállapodásról, amelynek gyakorlati kivitelezésére 1990-ben megszületett a Schengeni Végrehajtási Egyezmény. Az Európai Gazdasági Közösség (EGK) tagállamainak egy szűkebb csoportja (Benelux államok, Franciaország, Németország) magasabb sebességre kapcsoltak egy „határmentes övezet” létrehozásában, amely a Schengeni Megállapodás továbbvitelét jelentette. Az már 1989-ben látható volt, hogy a schengeni gondolatok ratifikálása lassan halad(t) előre, ezért az abban megfogalmazott célkitűzések megvalósulása késni fog. A Határőr folyóiratban megjelent cikk sem élénk érdeklődést, sem nyilvános reakciót nem váltott ki a szakmai berkekben.

A Schengennel kapcsolatos következő cikk ismét a Határőr hasábjain látott napvilágot. Már a cím is beszédes: Mondani könnyű, csinálni nehéz, határtalanul? (Határőr, 1990.) Bár a cikk a nyitó mondataiban tényként kijelentette a szerző, hogy 1990. január elsejétől megszüntetik a schengeni tagállamok az egymás közötti határok ellenőrzését, később utal arra, hogy ennek megvalósulása minden bizonnyal elmarad, mert a Schengeni Megállapodás hatálybalépését több tényező is akadályozza. Elsők között említette a kelet-európai politikai rendszerváltozásokat és azok következményeit. Az akadályok között sorolta fel, az akkor még Nyugat-Németország speciális helyzetét. Németországra a tagállamok nyomást gyakoroltak, hogy a keleti határai mentén szigorítsa meg a határellenőrzést, hogy útját állja a kelet-európai migrációnak. Egyes tagállamokat riasztott a határokon átnyúló („forró nyomon”) rendőri üldözés megvalósítása. Gondként jelentkezett Luxemburg részéről a korábbi adóparadicsomi helyzetének felszámolása. A hollandok az amszterdami repülőtéren nagy vámmentes kereskedőhelyeket állítottak fel, amely azzal, hogy jórészt megszűnik a korábbi értelemben megvalósult nemzetközi légitforgalom és belső járatokká válnak pl. a Párizs-Amszterdam, vagy a München-Amszterdam járatok. Ebben az időszakban nagy lépésekkel haladtak előre az informatikai fejlesztések, amelyek szintén visszariasztottak egyes tagállamokat a gyakorlati megvalósulás minél hamarabb bekövetkeztében. S bár a Schengeni Megállapodás végrehajtására vonatkozó Schengeni Végrehajtási Egyezményt 1990-ben írták csak alá, az 1990-es évek első felében úgy tűnt, mintha megfeneklett volna a folyamat. Ugyanebben az évben ismét megjelent a Határőr újságban egy, a Schengeni Megállapodásról szóló cikk, amely a Határőrség személyi állomány számára ismertette nagyvonalakban a megállapodás tartalmát, lényegét. Közben az eredeti megállapodás tagállamaihoz, illetve a schengeni folyamathoz csatlakozott: Olaszország (1990), Spanyolország és Portugália (1991), Görögország (1992). Ekkor még távol maradt: Nagy-Britannia, Írország és Dánia, majd később csatlakozott Ausztria.

Ám a helyzet 1995-ben megváltozott. 1995. március 26.-án új időszámítást vezettek be a nyugat-európai államokban, amikor gyakorlatilag is hatályba lépett a Schengeni Végrehajtási Egyezmény. *„Március 26-án nulla órától az Európai Unió (EU) hét tagországa — Németország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Spanyolország és Portugália — között a forgalom „belföldinek” minősül. Ugyanakkor megszigorodik a „betegek” külső határain, valamint az összes lehetséges belépési pontokon — nemzetközi repülőtereken, kikötőkben, vasútállomásokon — a „kívülről” érkezők (tehát nem „Schengen országbeliek”) ellenőrzése. Görögország és Olaszország még kénytelen volt haladékat kérni, mivel náluk nem zárult le a ratifikációs folyamat, másrészt esetükben bizonyos további egyeztetési feladatok várnak megoldásra, különösen ami a menedékjogi intézkedések harmonizálását illeti.”* (Határőr Magazin, 1995.)

Magyarországon az 1990-es évektől egyértelművé vált, hogy hazánk az Európai Unióban képzei el jövőben a helyét és ezért megindult egy folyamat, amely először a feltérképezésben, majd a csatlakozás előkészítésében nyert teret.

Schengen nevével én ebben az időszakban ismerkedtem meg. Miközben határtörténeti kutatásokat folytattam a Külügyminisztérium könyvtárában töltve az időmet, figyelmes lettem Schengen kifejezésre, amely ezt követően felkeltette az érdeklődésemet. Később ugyanitt találkoztam az Integrációs Stratégiai Munkacsoport első kiadványával, amely a „**Magyarország csatlakozása az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködéséhez és a Schengeni Egyezményhez**” címmel 1996-ban jelent meg. A tanulmánykötet, a sikeres EU csatlakozás érdekében létrehozott munkacsoportok közül a 17. Bel- és igazságügy/Schengen munkacsoport kutatói által készült, amelynek első vezetője Sieber Edit (Később Tóth Árpádné Dr. Masika Edit néven publikálta a bel és igazságügyi együttműködés témakörében a cikkei) volt. Ebben az időben már jelentős ismeretekkel rendelkezünk az Európai Unióról, a három pillérrel, de még szakmai körökben is csak nagyon kevesen hallottak Schengenről. Talán ezért is tanulmányoztam fokozott érdeklődéssel a kiadványt és az első között ismerhettem meg hazánknak az EU-hoz való csatlakozási menetrendjét, annak jelentőségét és hatását a magyar csatlakozási stratégiára és azon belül is a bel- és igazságügyi együttműködést tartalmazó 3. pillér területére. A tanulmány már foglalkozott az 1995-ben hatályba lépett Schengeni Egyezmények tapasztalataival, valamint hazánk Schengeni Egyezményhez való csatlakozása esetén a várható hatásokkal, továbbá a külső határok őrzetével. Megismerkedve a kutatócsoport vezetőjével, Masika Edittel nyilvánvalóvá vált, hogy a jövőben együtt fogunk kutatni, dolgozni. Közös kutatásaink kezdetét jelentette, hogy a schengeni típusú együttműködést szem előtt tartva, pontosan vizsgáljuk meg hazánk határbiztonsági helyzetét, különös tekintettel a kishatárforgalomra, amely megoldást jelenthetett volna a jövőben hazánk schengeni tagsága esetén, a határon túli magyarokkal való kapcsolattartásra. A kishatárforgalom kérdése iránt a schengeni tagállamok szakmai körei is intenzív érdeklődést tanúsítottak, amelyet igazol a később 2004-ben megszervezett Hamburgi konferencia, amelyre előadóként is meghívtak, hogy ismertessem a magyar kishatárforgalom intézményrendszerét. A hazai helyzet kutatása mellett kiemelten kezeltük a már hatályba lépett Schengeni Végrehajtási Egyezmény gyakorlati megvalósulását. Ennek keretében sikerült kijutni Trierbe, ahol egy Schengennel kapcsolatos konferencia résztvevője lehettem. A hosszú vonatkozás után, nagyon kellemes körülmények közé érkeztem, ahol a schengeni témakörökben megtartott előadásokat egy, a témához kapcsolódó, stílusos szakmai út követte. A hosszú vonatút és a többszöri átszállás során meg tapasztaltam, hogy milyen az az ország, ahol a vonatok pontosan érkeznek-indulnak. A vasutas a kérdésemet sem értette Koblenzben, ahol 5 perc volt az átszállásra, hogy előfordulhat-e, hogy késik a vonat? Az első nap délutánján buszokkal Schengenbe vittek el bennünket a szervezők. Trier, a néhai Marx Károly szülővárosa ugyanis a luxemburgi-francia-német határtérségben található. Ezt „lovagolták meg” a szervezők, amikor az előadást Németországba, a szakmai utat Luxemburgba, Schengenbe, majd a vacsorát Franciaországba szervezték. A hely, ahol annak idején kikötött a hajó első, majd második látásra is csak egy kis, korábban teljesen ismeretlen falucska volt Luxemburgban, a nevét a politika írta be a térképekre. „Schengen bétszáz lelket számláló szőlőtermelő falucska Luxemburgban, a francia–német-luxemburgi hármas határon, a Mosel folyó partján. Történelme a bronzkorban kezdődött, az első írásos emlék 877-ből származik. A XIV. században épült kastélyában Victor Hugo is vendégeskedett, és az épület melletti egykori városfal megmaradt tornyát meg is festette. A nagy francia író teltán tekinthetjük Európa első atyjának: az 1849-es párizsi nemzetközi békekongresszuson vizionált egységes kontinentst, amely Európai Egyesült Államokként nyújtja majd karját az óceánon túlra. Az álmos kis falu ma a szabadság szimbóluma, a határok nélküli Európáé, ahol 29 ország közel 450 millió polgára mozog személyi igazolvány illetve útlevélvizsgálat nélkül.” (Földes, 2025)

Miután már sokat olvastam a térségről és sokat hallottam Schengenről, különösen a schengeni egyezményekről, ezért nagyon kíváncsian vártam a szakmai programot.

Ám előtte még ott voltak az előadások, amelyek során részletesen megtudhattuk, hogy mit jelent a belső és külső határ. Hogy a belső határ bárhol és bármikor átléphető azok számára, akik a schengeni térségben legálisan tartózkodnak, és a belső határokon a határforgalom-ellenőrzést fel kell számolni. (Ma már persze tudjuk, hogy a határmenti lakosságnak, ha ez nem tetszik, akkor apró trükkökkel ki lehet játszani, például egy behajtani tilos tábla kihelyezésével, vagy egyes tagállamok érdekérvényesítésével, így pl. Németország közel egy éve határforgalom-ellenőrzést tart fenn a cseh-német kiemelt útvonalakon, autópályákon.)

A konferencián továbbá, az osztrák, holland és német rendőr kollégáktól megtudhattam, hogy mit jelent a határon átnyúló nyomozás, üldözés a gyakorlatban. Ugyanakkor többszöri felvetésre sem kaptunk választ, hogy miért olyan jelentősen differenciált az egyes tagállamok határai mentén a szomszédos tagállamok rendőrségeinek a területi illetékessége és hatásköre. Később a holland kollégák „elárulták” a titkot, ami viszont, mivel nem túl tudományos és szakmai érvekkel indokolt volt, ezért annak ismertetésétől eltekintettem. Ugyanakkor elgondolkodtam, ismerve a Kárpát-medence etnikai és nemzetközi kapcsolatainak helyzetét, hogy mit jelent majd Schengen hatálybalépést követően, ha például Szlovákiában, vagy Romániában megjelenik egy szirénázó magyar rendőrautó, egy autósüldözés résztvevőjeként...

A konferencia újdonsága volt, hogy a németek részéről ekkor már rendelkezésre álltak olyan statisztikai adatok, amelyek a Schengeni Végrehajtási Egyezmény pontjai szerint haladva szemléltették a gyakorlati végrehajtás során keletkezett esetszámokat, pl. a határon átnyúló nyomozások, vagy vízum-kiadások tekintetében. Számomra azóta is rejtély maradt, hogy a többi tagállam miért nem folytatta ezt a kezdeményezést és miért nem készítettek jelentéseket a schengeni gyakorlatról. A konferencia időszakában már ismert volt, hogy az Amszterdami Szerződés értelmében a schengeni együttműködés nagy kihívás előtt állt. A schengeni szabályozások Európai Unió kereteibe történő átvételéről szóló jegyzőkönyv az Amszterdami Szerződés hatályba lépésével előíranyozza az említett szabályozások integrálását az EU közösségi vívmányaiba. A cél mindenekelőtt az volt, hogy a schengeni együttműködés már elért színvonalát megőrizték, és hogy az együttműködést az egyes részterületeken hatékonyabbá tegyék. Ma már mindez megvalósult, de akkor nagyon sok szakmai kérdést vetett fel, és a csatlakozni akaró kelet-európai országok irányába egy újabb követelményt, akadályt állított, azaz hogy nemcsak az EU, hanem a schengeni követelményeknek is meg kell felelni a csatlakozni kívánó országnak. Csak érdekességként említem meg, hogy az 1990-es évek végén négy (Csehország, Lengyelország, Szlovénia és Magyarország) felvétele volt egyértelmű, és vita folyt Szlovákiáról, amely a kimaradása esetén egy jelentős külsőhatárt eredményezhetett volna a Schengeni Térségnek. Később a csatlakozni szándékozók köre kibővült és 2004-re 10 aspiráns tagállamra emelkedett.

Az élénk szakmai viták után a konferencia résztvevőivel magam is buszra szálltam és vártam, hogy minél hamarabb megtekinthessem a települést, amelytől az egész nap hangos volt. Schengen, Luxemburg egyik kis bortermelő falucskája a bortermelő luxemburgi Remich kantonban, amely az ország egyik legdélekeletibb pontján, a Mosel folyó partján, a német-francia-luxemburgi hármashatár térségben található. Megérkezésünkkor a polgármester fogadott, aki maga is bortermelő hírében állt és saját készítésű borából kínálta meg a konferencia résztvevőit. (Bora nem aratott olyan sikert, mint a szívélyes vendéglátása. Ő maga csodálkozott, hogy vendégei miért nem vásároltak az általa kitűnőnek minősített borából.) Talán még túl korán érkeztünk Schengenbe, mert egy schengeni képeslapot sem sikerült találnunk. Akkor még a hűtőmágnesek sem voltak divatban. A rövid beszélgetést a Mosel folyó mentén tett séta követte, ahol a schengeni emlékmű, (3 {rozsdás} vasoszlop a 12 csillaggal) várt bennünket, amelyet gyorsan lefényképeztem. Természetesen papíralapú fénykép készült, amely miatt itthon még izgalom várt rám, hogy sikerült-e egyáltalán? Természetesen a mai divatos szelfi is elmaradt. Később a Schengenről szóló előadásaimat és publikációimat mindig illusztráltam a schengeni emlékműről készített fotóval. A schengeni emlékmű előtt a Mosel folyó partjáról szemben jól

láthatóak voltak a túloldali francia és német települések. A luxemburgi délutánt egy francia este követte, amelyen a résztvevők csoportokban tárgyalták meg a nap eseményeit, email-címek és telefonszámok cseréi történtek, majd szakirodalommal és szakmai élményekkel felvértezve indulhattunk haza. Ugyanis a konferencián az előadások már kinyomtatva, elvihetőek voltak. Később a hazai felkészülési folyamatban sokat segítettek az itt elhangzottak és a megszerzett szakirodalom.

Fotó: Dr Sallai János 1998 Schengen

Hazaérkezés után két nagyon fontos munka következett. Az elméleti ismeretek és a rendelkezésre álló források alapján elkészíteni a Schengeni Egyezmények témáját tartalmazó jegyzetet és egy váratlan helyzet következtében kidolgozni az első schengeni szeminárium tematikáját. Mindehhez nagy segítségre volt, hogy egy szakmai tanulmányúton egy német kisvárosban Swisttal-Heimerzheimban, a Német Szövetségi Határvédelem iskolájában részletes betekintést nyerhettem, a schengeni egyezmények elméletének és a gyakorlatának rejtelseibe. Itt ismerkedtem meg Volker Westphal (A Bundesgrenzschutz iskoláján a határrendészeti szakcsoport vezetője, a határ- és idegenrendészeti témák jeles kutatója, továbbá számos Schengen idegenrendészet témakörökben kiadott könyv szerzője volt.) BGS és Hans-Dieter Zettelmeyer (Bundesgrenzschutz iskoláján a határrendészeti szakcsoport oktatója volt.) BGS főfelügyelőkel, akik később Adyligetre is ellátogattak, ahol előadásokat tartottak. A két német felügyelő és több EU-s schengeni témában felkészült munkatársa révén Swisttal-Heimerzheimban a határőrségi csapat tagjaként megismerkedhettek a „schengeni végrehajtási megállapodás, az SDÜ előírásai a külső és belső határokon történő határátlépéssel kapcsolatban, a schengeni információs rendszer (SIS), a harmadik országokból származó személyek beutazásának előfeltételei a schengeni végrehajtási megállapodás alapján, a szállító cégek felelőssége.” (Határőr Magazin, 1998) A schengeni szemináriumon részletesen ismertették a Schengeni Végrehajtási Egyezményből adódó változásokat, amelyek a következőket foglalták magukban.

1. „Személyforgalom területén a határellenőrzések teljes leépítése és ezek áthelyezése a szerződéses régió külső határaitra.
2. A belső biztonság védelmére és a nem EK-országok állampolgárainak meg nem engedett beutazásának megakadályozására megfelelő kiegészítő intézkedések meghozatala és megvalósítása.
3. Az ellenőrzések alapjául szolgáló különböző törvények és előírások harmonizációja.
4. A bűnmegelőzés és a körözés területén zajló rendőri együttműködésre vonatkozó megállapodások kidolgozása.
5. A nemzetközi jogsegély és a kiadatás keretében történő együttműködés javítása.
6. A törvények és előírások közelítése, különösen a kábítószerjog, a fegyver- és robbanóanyagjog, valamint a szállodai bejelentésekkel foglalkozó jogi előírások területén.
7. A vízumpolitika és a beutazási feltételek harmonizációja, valamint a közös kezdeményezések a határokon átnyúló áruforgalom megkönnyítése érdekében.” (Schumann, 2000.)

A fenti tanfolyam mellett további szakmai utakon megtekinthettem a belga határ felügyeletét ellátó csendőrség szolgálati feladatainak ellátását, valamint a szelektív határforgalom-ellenőrzési tevékenységet (Balogh & Sallai, 1998) a holland területen. Elmentünk a német-holland-belga hármashatárra, ahol kulturált pihenőhelyek vannak kialakítva. Éttermek, kávézók várják az ide látogatókat. Ma már egy torony is rendelkezésre áll, amelyről a hármashatár térsége jól belátható. Érdekességgént, a hármashatár határkövei kicsinyített formában, hűtőmágnesként megvásárolhatók és emlékbe elvihetők. Mindez azt is igazolta, hogy a német határvédelemnek nagyon jó szakmai együttműködési gyakorlata volt a belgákkal és a hollandokkal, valamint a szomszédos államok polgárai békében élnek egymás szomszédságában. A szakmai tanulmányút utolsó részében a cseh-német határon az – akkor még újdonságnak számító – éjjellátó eszközök alkalmazását tekinthettük meg. Az éjjellátó készülékről szóló videofilmet később a „házigazdák” a rendelkezésünkre bocsátották, amelyet szinkronizálás után a hazai szakmai közönségnek a schengeni tanfolyamokon bemutattunk.

Az elkövetkezendő időszakban a Határőrség tiszti állományának továbbképzését elősegítő tankönyv (Virányi at al., 2000), publikációk (Sallai 1999, 2000, 2001) megírásában vettem részt. Továbbá az állomány schengeni felkészítésében (Sallai, 2004) vállaltam szerepet, valamint „*A Schengeni Egyezmény elmélete, gyakorlata és hatása a magyar határőrizeti rendszer kiépítésére*” c. téma kutatási projektjeit vezettem. Hazánk sikeres Európai Unió csatlakozását követte a teljes jogú Schengen-tagságunk, amivel részévé váltunk a Schengeni Térségnek. Ezáltal a magyar állampolgárok szabad mozgása is megvalósulhatott az Európai Unióban. Az elmúlt időszakban és napjainkban is, amikor repülővel, vonattal, busszal vagy személyautóval átlépek határforgalom-ellenőrzés nélkül valamelyik EU tagállam határát, mindig eszembe jutnak a régi idők, a piros és kék útlevelek, az ablakok és a különböző engedélyek, majd a határon való átkelés során az ellenőrzések gyakorlata, továbbá az, hogy mily’ messzinek tűnhetett (és tűnt is) akkor az európai szabad vándorlás és utazás. Természetesen eszembe jutnak a cseh-német határon a Swisttal-Heimerzheimban tanultak is, hogy a belső határok bárhol-bármikor átléphetők ellenőrzés nélkül. Nos, ez az ellenőrzés nélkül majdnem megakadályozta, hogy az unokám iskolai ünnepségére időben odaérjek...

Ez évben a Schengeni megállapodások aláírását követő 40. évfordulóján is túl vagyunk és a schengeni gondolat Európa jelentős részében lehetővé tette a személyek szabad áramlását. Természetesen voltak időszakok, amikor csikorogtak a fogaskerekek, pl. a tömeges migráció megjelenésekor (2015), vagy a pandémia idején (2020-22), de többnyire a rendszer igenis jól vizsgázott. Az európai emberek megszerették a szabad utazást. Ugyanakkor a globalizáció rendészeti kihívásai, a változó nemzetközi biztonságpolitikai környezet, a digitalizáció újabb és újabb eredményei folyamatosan új kihívásokat jelentenek a Schengeni Térség rendészeti szervezeteinek. Az 1990-es évek elején még nehezen tudtuk elképzelni, hogy a szlovák-magyar, vagy a román-magyar határon úgy suhanunk át gépjárműveinkkel, hogy észre se vesszük, hol léptük át a határt. 'S lám, mára ez mind természetessé vált. Így pl. az első schengeni konferenciákon és tanfolyamokon hallott példák, hogy Helsinkiből úgy lehet eljutni Lisszabonig, hogy előfordulhat, hogy az utazó közben sehol „nem esik át” útlevéllenőrzésen. Mára ez a példa kiegészülhet Szófiával vagy Várnával, Bukaresten, Budapesten át Berlinig, vagy tovább Madridig utazhat úgy valaki, hogy közben határőrrel, vagy rendőrrel nem találkozik, aki elkérné és ellenőrizné az útlevét.

A hajdani helyszínen csak a Schengeni Emlékmű állt sokáig, ma ezen kívül egy múzeum, a Schengeni megállapodás aláírásának helyet adó „*Prinzessin Marie-Astrid Europa*” történelmi hajó, a tagállamok oszlopai és a Schengeni Megállapodás másolata őrzi a schengeni gondolat emlékét.

Irodalomjegyzék

- A Schengeni Egyezmény elmélete, gyakorlata és hatása a magyar határőrizeti rendszer kiépítésére” c. MTA projekt. OKTK nyilvántartási száma: A.1882/VII/0. 2001-2002. Budapest.
- Balogh, Z. & Sallai, J. (1998). *Szeletív ellenőrzés a holland-német határon*. Dokumentumfilm, Budapest, Határőrség stúdió.
- Balogh, Z. & Sallai, J. (1998). *Zöldhatárőr őrizet a külső határokon*. Dokumentumfilm, Budapest, Határőrség stúdió.
- Földes, Gy. (2025). *Európa határok nélkül: 40 éves a schengeni egyezmény*. https://nepszava.hu/3284162_europa-hatarok-nelkul-40-eves-a-schengeni-egyezmeny (letöltés ideje: 2025. 07. 14.)
- Gyelník, T., Ocskay Gy., & Vájlok L. szerk. (2025). *Schengen 40-35-30. Jubileumi tanulmánykötet*. Budapest, Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálat – Határőr Kultúráért Alapítvány.
- Kovács (1995). Schengeni nyitány –utópia vagy illúzió? *Határőr*, 50(8), 34.
- Masika, E. & Harmati, G. (1999). *Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában*. Budapest, Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiai Munkacsoportja.
- Newsweek (1990). Mondani könnyű, csinálni nehéz, Határtalanul? *Határőr*, 45(14), 14.
- N.N. (1989). Megszüntetni se könnyű, határok Nyugat-Európában. *Határőr*, 44(34), 10.
- Ritecz Gy. & Sallai J. (1998). *A Magyar Köztársaság határrendje és határbiztonsága a „Schengeni” elvek EU-ba való beépülése, illetve Magyarország Unió csatlakozás tükrében*. Pályamunka, Országgyűlés pályázata. Budapest.
- Sallai J. (1998). Schengeni szeminárium a Vezetőképző Intézetben. *Határőr*, 53(26), 2.
- Sallai J. (2001). A Schengeni Egyezmény és a magyar határőrizet. *Európai tükrök*, 6(5), 65 – 100.
- Sallai, J., Szőke, I., Vass, F., Vájlok, L., Varga, J. & Virányi, G. (2000). *Határellenőrzés az Európai Unióban*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány.
- Sallai, J. (2000). *A Schengeni Végrehajtási Egyezmény felépítése tartalma, gyakorlati tapasztalatai és jövője az Amszterdami Szerződés tükrében*. Budapest, BM Határőrség Képzési és Módszertani Főosztály.
- Sallai, J. (2004). *A „bel- és igazságügyi együttműködés” általános jogi tudnivalói. (Bevezető alapismeretek határrendészek számára, az EU integráció témakör oktatásához)*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány Budapest.
- Sallai, J. (2012). *Egy idejét múlt korszak lenyomata. (A vasfüggöny története)*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány.
- Sallai, J. (1999). A Schengeni Végrehajtási Egyezmény felépítése, tartalma és végrehajtásának tapasztalatai. *Rendvédelmi füzetek*, Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.

Schengeni Egyezmény <http://www.euroinfo.hu/schengen.htm>

Schumann, N. (2000). *Schengeni együttműködés a kezdetektől a jelenig*. BGS. Stuttgart, Baden-Württemberg.

Tóth Árpádné M. E., Tóth J., Sallai J., Ritecz Gy., Szikinger I., Szamosvölgyi Cs., Finszter G., Eördögh Á., & Rajczy L. (1998). *Magyarország csatlakozása az EU megreformált igazságügyi együttműködéséhez, a megváltozott külső feltételek között - Belügyi együttműködés*. Budapest, Integrációs Stratégiai Munkacsoport.

Virányi, G., Vass, F., Sallai, J., Varga, J., Vájlók, L., & Szőke, I. (2000). *A Schengeni határőrizeti rendszer*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola Határrendészeti Tanszék.

Westphal, V. (1998). *A Schengeni Szerződés a határrendészeti gyakorlatban*. BGS. Lübeck.

Westphal V. & Stoppa, W. (2002). *Europarecht für die Grenzpolizei*. BGS. Lübeck.